

Hermeneutika theologická / Petr Pokorný

Petr Pokorný píše: „Aby mohla vyjádřit tuto skutečnost, s níž se setkává víra, ale která není součástí každodenní zkušenosti, musela teologie / už v osobě autora čtvrtého evangelia hermeneutické kategorie patřičně 'ohnout' a novou skutečnost vyjádřit tak, že mluví paradoxně o slovu, které se stalo tělem. Teologická interpretace klíčového dění spojeného s Ježíšem tak sama naznačuje, že termíny vzaté z oblasti jazyka jsou v tomto případě užity analogicky, metaforicky.“ Autor se tu dopouští chyby v tom, že má jakoby za to, že termín pro údajné (a překládané) „slovo“, totiž LOGOS, je čímsi základním, již nemetaforickým. Tuto chybu ovšem sdílí s většinou teologů, ale i filosofů, kteří si neuvědomují, že termín užitý filosofem (nebo teologem) nesmí být vykládán za pomoci stejného termínu, vzatého však s nefilosofického (a neteologického) kontextu. Stručně poukázáno: řecké slovo LOGOS je odvozeno od LEGEIN, což původně (tj. široce, ne-li obecně indoevropsky) znamenalo sbírat (ovšem nikoliv shromažďovati, hromaditi, nýbrž sbírat v jednotu, tedy na základě výběru (selekce) sjednocovati, integrovati (bez potlačení mnohosti a různosti). Hérakleitos byl asi první, kdo na tomto základě (a nikoliv na základě již široce zaběhaného *metaforického* užití slov LEGEIN a LOGOS) razil kosmologické konotace již výrazně filosofického významu slova LOGOS, když mluví o tom, že všechno, co se (ve světě) děje, děje se „podle LOGU“ a že bez tohoto LOGU by i „nejkrásnější krásně uspořádaný svět“ (KALLISTOS KOSMOS) byl „pouhou hromadou náhodně rozházených věcí“. Autor Janova evangelia ovšem zajisté nenavazoval na Hérakleita (nejspíš o něm vůbec nevěděl), ale zcela nepochybně navazoval např. na Filóna; nepracoval tedy na významovém posunu slova LOGOS (proti běžnému, rozšířenému užití) jako vynálezce ab ovo, ale opřel se o specifické, byť obecně nerozšířené posuny již připravené. Součková charakteristika, že tu theologický záměr musel „hermeneutické kategorie patřičně 'ohnout'“, tu proto nesedí. V tomto případě můžeme spíše mluvit o narovnání, napřímení toho, co právě v každodenním užití bylo již ohnuto a snad i nalomeno.

(Písek, 960226-2.)